

Candel, model arreu del món

Exposició

El Museu d'Història de Catalunya presentarà una exposició sobre Candel, que servirà també com a seu d'alguns dels actes. Les arts escèniques participaran en l'homenatge, ja que Manuel Veiga ha escrit una obra teatral basada en el conjunt de l'obra de Candel.

El president de la Fundació Candel, Pere Baltà, ens fa una aproximació de la recepció que suscita l'escriptor

Quan es commemora el cinquantè aniversari d'*Els altres catalans* de Francesc Candel, pot arribar a sorprendre el ressò de l'esdeveniment si no es recorda l'impacte que ja va tenir en el seu moment. Ha passat mig segle, però el llibre s'ha continuat reeditant fins apropar-se a la trentena d'edicions amb la que acaba de publicar La Butxaca del Grup 62, el segell que, per mitjà de Max Cahner, que el dirigia aleshores, l'encarregà a un Candel que encara assaboria l'èxit de *Donde la ciudad cambia su nombre*, amb l'objectiu de prosseguir l'èxit mediàtic de *Nosaltres, els valencians* de Joan Fuster. El futur conseller de Cultura del primer govern de Jordi Pujol va aconseguir un sí, sempre que el llibre es digués *Els altres catalans* –títol de l'article de la revista *La Jirafa* que originà l'encàrrec–, en comptes de *Nosaltres, els immigrants*, com es pretenia. L'escriptor de Can Tunis, com era conegut en els seus primers moments, l'encertà plenament.

Els altres catalans és una peça cabdal en la bibliografia de Candel. A cavall de la literatura i la sociologia, és el text que més influència ha tingut en la concessió del model de cohesió social que ha adoptat Catalunya en relació amb els nousvinguts i la realitat social i cultural en el camí per esdevenir un sol poble, que ha enfortit Catalunya davant la incomprensió exterior. Candel no se'n podia imaginar el ressò, ni tampoc els que el van induir a escriure'l. Sempre s'ha dit que Cahner acudí a casa dels Candel amb el suport de tres personatges transcendents de la societat catalana: Josep Benet, Jordi Pujol i Joan Raventós, preocupats perquè una arribada massiva d'immigrants destabilitzés l'equilibri social, ja prou complicat als seixanta. Cap dels cinc –autor, editor i inductors– en podien imaginar-se la transcendència.

Podríem ben dir que Candel va superar la popularitat d'un escriptor capaç de crear polèmica i es va convertir en un analista social de primer ordre. El llibre va mitificar la seva di-

mensió literària, li va fer un lloc entre els que bé o malament vivien de la ploma. Ja mai va tenir problemes per editar un llibre i les pàgines dels diaris i revistes es van obrir a les seves col·laboracions. Era un escriptor diferent, un observador privilegiat de com vivien les classes populars, que veien en ell el portaveu de les seves reivindicacions. Mai abandonà l'espai social que el va fer escriptor; Can Tunis es pot dir que ja no existeix, tots aquells barris es diuen ara La Marina de Sants, ja no són aquella part de Barcelona que les autoritats franquistes amagaven rere Montjuïc. Candel va contribuir a la transformació, i també al canvi d'altres barris suburbials de l'entorn metropolità de Barcelona, transformats urbanísticament per la democràcia però, sobretot, per la consciència social que originà la seva crítica. Candel va saber com ningú expressar-se entre línies i va tenir una paciència infinita davant les exigències de la censura, aprofitant les es-

Candel va tenir una paciència infinita davant la censura

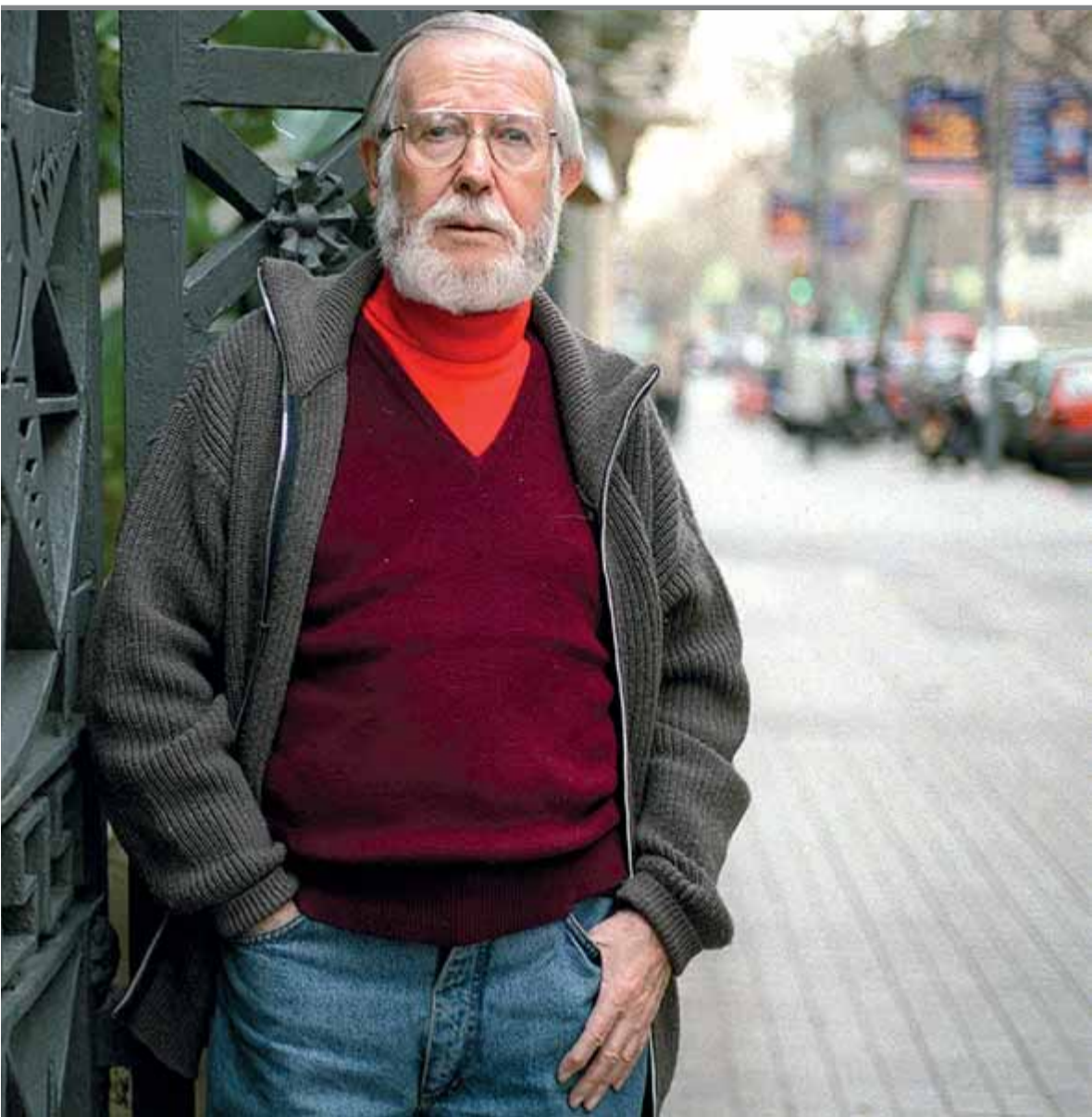
casses esclertes de llibertat de la dictadura. Potser el mèrit està en el fet que necessitava viure i sobreviure. La darrera edició no censurada d'*Els altres catalans*, acuradament realitzada per Jordi Amat, ens mostra i demostra fins on elsensors franquistes podien arribar per desactivar la lliure expressió.

Francesc Candel ni es podia arribar a imaginar quan va escriure *Els altres catalans* la literatura que s'ha generat entorn de la seva obra i, també, de la seva biografia. Ja feia temps que pacientment rebia els estudiants de periodisme, que tot sovint el convertien en protagonista dels seus treballs iniciàtics. Avui, set anys

després de la seva mort, tenim biografies com *La providència es diu Paco*, de Genís Sinca, que també va escriure el text de *La petita història de Paco Candel*, dibuixada per Pilarín Bayés; hi ha estudis sobre el seu entorn urbà que inspirà el conjunt de la seva obra: *Els carrers de Paco Candel*, d'Esther Pardo, entre d'altres. L'Ajuntament de Barcelona acaba d'editar *Candel i Barcelona, la ciutat dels altres catalans*, que recull una selecció de reportatges publicats entre 1958 i 1964; és a dir, entre *Donde la ciudad...* i *Els altres catalans*. No podien fer una millor tria Eugeni Madueño i Nestor Bogajo, que han fet la selecció. L'actor i dramaturg Manuel Veiga ha publicat *Els altres Candel*, una obra de teatre distingida amb el Premi Lleida de Literatura.

Ja sorprèn més que a França s'acabi de publicar *Francisco Candel: Une mémoire de la Transition démocratique en Catalogne*, que recull la tesi doctoral per la Universitat de Nantes de Michel Landron. Abans, concretament el 1978, Bernard Vauleon s'havia doctorat a la Universitat de l'Alta Bretanya amb la tesi *Recherche linguistique et creation romanesque chez Francisco Candel*. Ambdós van ser localitzats per la Fundació Candel, que ja treballa en la publicació en català de les seves recerques. En diverses universitats dels Estats Units s'estudia el model de cohesió social de Catalunya a través de l'obra de Candel. Han acudit a la fundació diferents universitaris nord-americans sovint impulsats per un professor català, Joan Gelabert. Potser la visita més destacada va ser la del doctor Andrew Deisler, a qui la fundació va guiar en el coneixement dels bar-

ris candelians i el connectà amb un grup d'estudiosos de les migracions. L'alemanya Bàrbara Bach va ser la primera a fer una tesi en aquesta mateixa línia de relació de l'escriptor amb els barris populars. No és estrany que, des de la Universitat de Chemnitz, antiga Alemanya Oriental, se sol·licités la realització d'un seminari amb un grup de 24 alumnes d'estudis europeus, que el passat setembre es va fer a la seu social de la fundació a càrrec d'un professor tan destacat com Jordi Pujol, expresident de la Generalitat, que els il·lustrà en alemany sobre cohesió social aquí i a Alemanya. La introductora havia estat la professora Núria Codina, que els acompanyava.

El programa Paco Candel a l'aula que Generalitat i fundació han desenvolupat durant els darrers tres cursos dirigit a l'ensenyament mitjà, que ara s'ha reconvertit en *Paco Candel: Catalunya un sol poble*, ha divulgat la seva figura entre les noves generacions universitàries, posant l'accent en la incorporació social dels nous nadius, però encara està pendent la divulgació a la universitat, quan França, Alemanya, Estats Units... ja el comencen a conèixer. Candel no és una figura sorgida de les aules. Podríem considerar-lo un autodidacte si no fos que el seu "fer-se a un mateix" va ser possible gràcies a l'extensa xarxa de la cultura associativa que constitueix una autèntica universitat popular. El nostre, també en el cas de l'autor d'*Els altres catalans*, no deixa de ser un país de contrastos. *

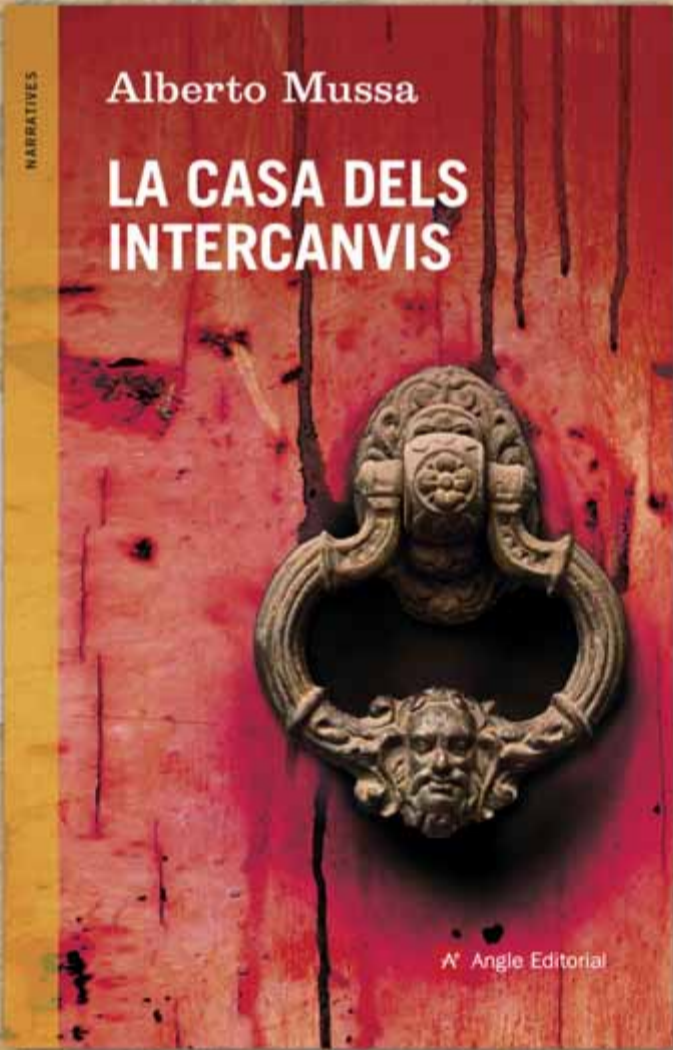
Francesc Candel
ha sobreviscut per la combinació entre lectura crítica i literatura social
JOSEP LOSADA

NOVETAT

NARRATIVES

Alberto Mussa

LA CASA DELS INTERCANVIS

A° Angle Editorial

Arriba a Catalunya el novel·lista brasiler del moment. La història que ja ha captivat els lectors de 14 països.

Una novel·la policíaca amb erotisme i suspens a parts iguals. Te la perdràs?

A° Angle Editorial

C. Muntaner, 200, àtic 8a • 08036 Barcelona
Tel. 93 363 08 23 • www.angleeditorial.com